

PREOTULU ROMANU.

DIARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nr. IV.

16 FEBRUARIE.

An. XI. 1885.

Predice pre ss. Paresemi — Postulu mare.

De

JOANU BOROSIU, parochu si asses. consist.

III. Dominec'a II. a s. Postu.

„Si a venitu la Isusu aducându
unu slabanogu pre carele 'lu du-
ceáu patru.“ (Marcu II. 3.)

S. Evangelia de adi ne propune starea cea trista a unui slabanogu, — ne descopere credinti'a cea viua a ace-lui'a carea i-a midilocitu insanetosiarea cea minunata, — si ne descrie actulu celu preamaritn si domnedieescu alu Mantuitoriului intru care si-a aretatu marirea si poterea s'a domnedieésca.

Poterea s'a domnedieésca a doveditu Credintiosiloru! nu numai prin ace'a cà numai cu cuventulu a insanetosiatu pre celu slabanogu, ci mai vêtosu prin ace'a, cà s'a aretatu pre sene a fire domnu si preste starea cea sufletésca a acelui slabanogu, — iertandu si deslegandu cá unu Domnedieu pecatele acelui'a.

Considerati inse Iub. Credintiosi! starea acestui slabanogu, petreceti cu atentiune decursulu si modulu reinsanetosiarei lui, — si ve-ti cunósce, cà Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu, nu i-a redatu insanetosiarea poteriloru s'ale trupesci pâna-ce mai ântâiu nu i-ar' fí ertatu pecatele, — mai ântaiu a vindecatu ranele sufletului infipte prin pecate, — si apoi numai i-a dîsu „scóla ia-ti patulu teu si mergi in

cas'a t'a." Si acést'a a facutu cá se arete, cà mai grea si mai apesatória este ból'a sufletului decâtu a trupului, — cá se ne invetie cà caus'a si isvorulu tuturoru releloru suntu pecatele, si reutatea sufletului. Trebuesce cá mai ântaiu se uscamu acelu isvoru, pertru-cá si celelalte sarcini si rele trupesci se incete.

Minunata este Iub. Credintiosi! s. baserica intru asiediamentele s'ale! Astadi ne pune inainte starea unui slabanogu, cu puçinu mai nainte a unui bubosu, — preste câte-va dîle ne propune viéti'a cea amara a unui surdo-mutu si apoi a unui indracitu, carii toti fura însanetosiati prin Isusu Christosu.

Si óre-ce e caus'a cá s. baserica mai de cu séma in aceste dîle de penitencia ne propune cunóscerea ataroru morburi? Esemple esterne suntu tóte acele Crestiniloru! spre ilustrarea morburiloru nóstre sufletesci, — icóne suntu acele intru care fia-care potemu ceti si cunósce starea cea pecatósa a sufletului nostru, lucrarea diavolului si reutatea peccatului, care intuneca mintea, innéca vócea sufletului spre bine, — ne face sufletesce bubosi, slabanogi, surdo-muti, si servi ai diavolului.

Veniti dreptu ace'a Credintiosiloru si continuandu conversarea nóstra crestinésca, se cunóscemu in dñu'a de adi caus'a pentru carea trebue se postimu, — séu: Reutatea peccatului.

„Si ne iérta nóua pecatele nóstre.“ Asia ne-a invetiati Mantuitoriulu se ne rogamu catra Tatalu celu cerescu. Puçine cuvente suntu aceste Credintiosiloru! dar' avutu e cuprinsulu loru.

Câtu de frumósa marturisire a indurarei lui Domnedieu se descopere in ace'a cerere, — nu numai ci ace'a este odata si espresiunea cea mai luminata a recunóscerei reutatei peccatororu.

De câte ori a resunatu si resuna de pre buzele nóstre cererea de mai susu, — dar' óre cugetamu de atâte ori séu celu puçieniu câte odata la reutatea peccatului, mediatu-am despre ace'a cà ce e peccatulu?

Ce e peccatulu? ascultati Crestiniloru pre unu s. Parinte cá se ve spuna cá peccatulu este „ori ce fapta, dícere séu pofta prin care cu voia si cu intielegere calcamu legea ve-

cinica — naturala, domnediésca ori basericésca,“ pecatulu este „neascultarea mandatelor ceresci.“¹⁾

Cum se întielegemu inse noi acést'a? Éta asia. Firea nós-tra omenésca e marturia este unu ordu moralu, o lege si o regula neschimbata in sufletulu nostru, carea ne prescrie, si ne face atenti la óresi-careva relatiune ce este si trebue se fia 1) între noi cá creature si între o fiintia mai inalta séu creatoriulu si Domnedieula tuturor, — si 2) între noi insine si între celelalte zidiri. Legea acésta firésc'a, ordulu acest'a moralu apoi intru lucrarea s'a statoresce unele datorintie necesarie fačia de Domnedieu, fačia de noi insine, si fačia de deaprópele nostru. Regul'a si legea acést'a morala firésc'a, in legea cea noua prin Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu s'a inaltiatu la trépt'a celoru dintâiu mandate, si a primitu santiunea domnediésca atunci cându Domnulu nostru Isusu Christosu ast'feliu dîce: „Se iubesci pre Domnulu Domnedieulu teu cu tóta ânim'a t'a, si cu totu sufletulu teu si cu totu cugetulu teu. Acest'a e ântâia si mai mare mandatu. Éra a doile asemenea acestui'a, se iubesci pre deaprópele teu cá pre tene insuti. Intru aceste dóue mandate tóta legea si profetii aterna.“²⁾

Uitati-ve, Crestiniloru! ce lege santa, ce regula pretiósá, — ce datorintia sublima se cuprindu in aceste cuvinte domnediéesci. Si pecatuindu sciti ce a-ti facutu? Ace'a cá a-ti calcatu acésta lege santa a-ti spurcatu regul'a cea majestósá, si v'ati lapedatu de datorintiele cele sacre impuse nóua prin Domnedieu. Si nu e destulu atât'a, ci pecatuindu, nu numai cá calcamu si spurcamu asiedimentulu de lege alu Domnului, ci deodata spre rusinarea si batjocorirea acelu Domnedieu induratu ne lipimu de fapturi, pretiuimu mai multu pre o zidire decâtu pre Domnedieu. Ce póte se fia inse mai uritu si mai de condamnatu decâtu un'a lucrare cá si acést'a?

Dorescu inse se cunósceti in mai de aprópe reutatea pecatului, pentru ace'a ve chiamu la depositulu credintiei nóstre la marturisirile s. Scripturi cá din insusirile cele rele ce

¹⁾ S. Ambrosiu de paradiso c. 8. n. 39. ²⁾ Math. XXII, 37—40.

se atribue peccatului mai usioru se cuprindeti reutatea aceluia.

Si ce ne invétia acele marturisiri sacre? Ace'a Credintiosiloru! cà peccatulu este:

1) batjocorirea, nedreptatea si trufia in contr'a lui Domnedieu: „Graiesce fiiloru lui Israilu — dîce Domnulu — cà sufletulu carelé va face cu mâna de trufia, acest'a pre Domnedieu 'lu ocarese, si va perî sufletulu aceluia din poporulu seu cà cuventulu lui Domnedieu a urgisitu, si poruncile lui le-a stricatu.“¹⁾

Si óre nu e asia? Ce facemu noi candu peccatuimu? Ace'a, cà desî cunóscemu legea lui Domnedieu si oprirea ei, totusi mai bine preferimu a satisface placeriloru trupului si poftelorü patimelorü, mai bine implinimu voia fapturei decâtu se onoramü marirea lui Ddieu, decâtu se tienemu legea si santi'a voiei lui. In trufia mintiei nóstre sugrumamü vócea conscientiei cá si cum i-am dîce „Taci nu-ti voiu servi tie, nu lui Domnedieu ci lumii si placerilorü ei.“

Nedreptate e peccatulu, comisa in contr'a lui Domnedieu, pentru-cà spuneti-mi, cine ni-a datü nóua viétia, cine ne-a inzestratu cu poterile spirituale, cine ne sustiene si ne pazesce? Óre nu creatoriulu celu bunü si preainduratü? deci acest'a are si dreptu preste noi, si cu dreptu ascépta dela noi cá poterile nóstre sufletesci si trupesci se le folosimü spre vestirea mariei Lui.

Ce facemu inse noi cându peccatuimu? Ace'a cà chiar' aceste facultati si poteri sufletesci si trupesci le supunemu voiei diavolului, chiaru cu acele calcamü mandatele domnediesci si comitemü peccate plasnindu fora crutiare in legea cea santa, si intunecandü intru noi chipulu mariei lui Domnedieu. Pentru carea dîce si s. Ioanu, cà „Totu celu ce face peccatulu si fora-de-lege (nedreptate) face, si peccatulu este fora-de-lege.“²⁾

Ce numire se mai dâmu peccatului? Cautati Credintiosiloru! la viétia si la demnitatea vóstra crestinésca, si ve-ti cunóscé, cà peccatulu este nemultiamire si impietate façia de Domnedieu.

1) Num. XVI, 30, 31. 2) I. Ioanu III, 4.

Pentru-cà bunatatile ce ni le imparte si darurile cele ceresci cu care Domnedieu ne acopere suntu nenumerate si si nemeritate, — cine e omulu Dómnne cà-lu amintesci pre elu? iubirea cu carea in tóte momentele vietiei ne cuprinde este cu adevveratu nemarginita. Si o Dómnne! cum si cu ce resplatimu noi Domnului aceste bunatati? asia, cà darurile cele ceresci le lapedamu, — si bunatatile daruite chiar' si in acelu momentu cându ni se impartu le folosimu spre peccature.

Cu dreptu cuventu se potu aplicá façia de cei peccatosi mustrarea Domnului cà „Audi ceriule si asculta pamentule, cà Domnulu a graitu: fii am nascutu si i-am innaltiatu, éra acei'a s'au lapedatu de mine.“¹⁾

Depune apoi trufi'a mintiei si innaltierea animei si deschide ochii mintiei t'ale cá se vedi cà ce ai facutu peccatuindu — striga unu s. Parinte! — Ce ai facutu? Ace'a cà nu te-ai rusinatu a vetemá pre celu ce e judecatoriulu celu dreptu preste tóta lumea, si l'ai provocatu spre pedépsa. Ace'a cà jugulu Domnului t'ai scuturatu si voi'a Lui cea santa nu o ai bagatu in sém'a.

Peccatuindu, ai superatu pre Domnedieu, ai uritu chiar' sufletulu teu, ti-ai spurcatu caracterulu teu crestinescu, cà-ci „Cei ce peccatuescu, si cei ce iubescu nedreptate, vrașmasi suntu vietiei s'ale si urescu sufletulu seu.“²⁾

Si in urma dupa tóte acestea ce ratiune se ve mai aducu inainte, in ce modu se ve descriu reutatea peccatului?

Ve rogu de aredicati ochii ânimei vóstre si priviti la lemnulu crucei! Éta ce sacrificiu, ce medicina a cerutu peccatulu? acestu morbu sufletescu? Insusi Fíiulu celu din eternu alu Tatalui, dupa svatulu celu necuprinsu alu lui Domnedieu a trebuitu se parasésca sinulu Tatalui si se se descinda intru noi, — se iee firea nóstra omenésca, se suferé persecuari si batjocure, — si in urma Acel'a intru care nece o vina nu s'a aflatu cà unu facatoriu de reu a trebuitu se suferé mórtea crucei, a trebuitu cà spre vindecarea raneloru nóstre sufletesci se verse sângele seu celu nevinovatu.

¹⁾ Isai'a I, 3. ²⁾ Tobit. XII, 10. — Ps. 10. 6.

O numai o privire pre crucea mantuirei nóstre si destulu, destulu! Iub. Credintiosi! se cunóscemu reutatea peccatului, bine insemnandu, cà de câte ori peccatuimu totu de atâte ori 'lu incununamu cu spini, 'lu batemu preste fačia si-lu inpungemu in cóst'a cea datatória de viétia.

Se nu invertosiati dara cerbici'a vóstra Iub. Crestini! ci cunosându reutatea cea stricatiósa si de sufletu perdiatória a peccatului, — se ve lipiti de Domnulu se imbraçiosiasi legea Domnului, „prin carea ne mantuimu,“¹⁾ se urímu peccatulu, cà „cu calcarea de lege Domnedieu se vatema si se „batjocoresce.“²⁾ Aminu.

Discursu funebru

rostitu la astrucarea osaminteloru fostului advocatu in Dev'a Georgiu Secula † Dec. 1884.

„Nu dá anim'a t'a intristării aducându-ti aminte de cele ce potu urmá; nu uitá cà nu este întórcerea si acestui'a nu-i vei folosi, éra tie-ti vei face reu.“ Isusu fiulu lui Sirach cap 38. v. 20 si 21.

Onorabila si profundu intristata adunare, gelnici ascultatori!

Feçiele triste, imbracamentulu de doliu, sunetulu doiosu ala clopotului, cortegiulu funebru si cântulu de jale, tóte vedescu o profunda durere a unei perderi nereparabile! Barbati esperti, dupa positi'a loru chiamati a tractá morbulu in corpulu omului, si-au datu tóta silinti'a a conservá schintei'a divina, carea dà viétia, si ei pâna in momentulu din urma poteáu se intinda o radia de sperantia, celoru din jurulu morbosului. Eu inse nici atâta nu potu, cà-ci crud'a realitate, in tóta a s'a ingrozire ne presinta trist'a icóna a pierderi nóstre; cu tóte aceste datori'a mea este de a mangaiá.

Acum de unde voiú poté alege cuvinte cari se aduca balsamú vindecatoriu pe atâtea ânime ranite? De unde se potu scóte ap'a tamaduirei pentru atâtea suflete intristate?

¹⁾ I. Cor. III. 2. ²⁾ Rom. II. 23, Gal. VI, 7.

Frica-'mi este, că tocmai invocandu aceste midilóce, voi san-gerá mai multu ran'a ánimiloru intristate! Frica-'mi este, că tocmai aceste medicamente voru slabí nervii atátu de alterati, si in locu de mangáiere, voiu adauge la dorerea loru nóue doreri! Frica-'mi este, că in locu de speranti'a pe carea medicii pâna in momentele din urma poteáu se o intinda, eu voiu causá desperare! Cu tóte aceste rolulu meu este de a încercá acésta misiune grea!

„Nu dá ánim'a t'a intristarei, aducându-ti aminte de cele ce potu urmá: nu uitá că nu este întórcere, si acestuia nu-i vei ajutá, éra tie-ti vei face reu.“ Aceste díce intieptulu fiu alu lui Sirach!

Cine este acest'a pe care 'lu plângemu?

Cine este barbatulu care ni-a causatu acésta dorere profunda? Cine este individulu pe care l'amu pierdutu pentru totu-de-a-un'a? Oh, acést'a numai pén'a lui usióra, numai mintea lui agera, numai modest'a si démn'a lui portare, numai seriós'a si barbatésc'a lui pasíre in publicu, ni-a potutu-o spune. Eu cá amiculu lui n'am nici chiamarea, nici poterea sufletésc'a in acestu momentu de suprema dorere! Vení-voru altii si o voru face acést'a, si eu nu me voiu mirá de calitatile lui spirituali, dara voiu admirá pe individulu care le va scí oglindá in tóta poterea loru.

George Secula nu mai este (cà-ci elu este barbatulu de care vorbescu); G. Secula, amiculu nostru ne-a parasitu intr'unu tému, cându aveámu mai mare lipsa de talentulu seu escelentu; George Secula, scumpulu nostru amicu, nu ne-a fostu numai nóue scumpu, Gerge Secula a fostu scumpulu natiunei romane.

Oh tu saraca natiune! nu vei plange óre impreuna cu rudeniile si cu amicii lui, trecerea lui de aici atátu de témuriu?

Tu asia seraca de asemenea barbati, ai detorinti'a a te desdauná in fii lui, pe care ti-i lasa cá ereditate, unic'a ce-ti póte testá; ai tei se fia ei, precum alu teu a fostu tatalu loru, si ce'a ce tatalu loru nu a potutu prestá, pentru scump'a lui natiune trecându de aici in anii cei mai vigo-rosi ai etatii lui, se succéda filoru lui. George Secula nu mai puçinu a fostu si patriotu, elu si-a iubitu patri'a cá si

natiunea, si pasîrea lui rezoluta pe fația, a trasu admiratiunea chiar' si a compatriotiloru de alta nationalitate, éra, pentru acésta resolutiune barbatésca a fostu respectatu si stimatu de toti, cu admiratiune si chiar' cu iubire intimpinatu.

George Secula a fostu totu-odata si credintiosu fiu alu besericei lui, si zelulu lui pentru apararea drepturiloru ei l'a pusu in óre-care reserva pentru tîmpuri mai priintióse; dara crud'a si prea timpuri'a mórte au rapitu si besericei dorit'a ocasiune de a se bucurá de rarele s'ale talente puse in serviciulu ei, nu mai puñinu recomandá elu besericei, cá si natiunei, pre fii sei, cari in semnu de recompensa la tîmpulu seu se-i fia colonne tari si neclatite.

Georgiu Secula in societate erá placutu, amabilu si prevenitoriu catra membrii ei; elu nu sciá vatemá pe nimeni, din contra cu purtarea lui placuta, cu umorulu lui candu seriosu, candu vialu, pe toti sciá se-i farmece de o potriua, barbati si femei, de ace'a erá intimpinatu de toti, numai cu placere si iubire.

Georgiu Secula in cerculu amiciloru, si acest'a erá fórte largu, erá cu atâta franchétia, sinceritate si claritate, încátu acesti'a nu au avutu nici-odata ocasiunea a se amagi de sinceritatea lui, de ace'a erá adóratu si iubitu cu fragedîme.

Cum erá Georgiu Secula in familia?

Aci este mai greu chiar' si amiciloru a strabate, eu inse am avutu rar'a fericire, cá fórte intimu alu multu stimatei case Secula, a participá in dîle de bucuria si fericire in sînnulu familiei, si mi-a succesu spre marea mangaiere a sufletului meu, a prinde secretele cele mai dulci, cele mai delicate ale fericitei odinióra familii. In cas'a lui nu erá decátu indestulirea perfecta; atât'a fragedîme atât'a gingasia, atâta finétia intre barbatu si soția, intre parinte si fii, te faceá se-ti scaldi ochii in lacrimi de bucuria! Candu pe faci'a barbatului se iviá o pata de nourasiu, causata póte de grigi serióse pentru viitoriulu familiei, soția-i dulce cu sarutarile-i calde o stergeá si in locul ei indata se asiediá o lina radia de sperantia, carea electrizá totú internulu seriosului barbatu si indata reveniáu visurile dulci ale fericirei. Acum unde steau'a fericirei de odinióra au apusu, unde foculu sacru ce au incalditu ânimele tinere ale unei familii,

s'au stinsu, cu ce potemu inlocuí tóte aceste? Aci nu este medicu, nici medicina, afara de unulu, care lucra fórté incetu, dar' operatiunile lui suntu sigure si medicin'a lui de sí nu vindeca perfectu. acopere inse ran'a cu o pelitia, prin carea abia se mai strabate câte-odata in fundulu sufletului ranitu; acestu medicu iscusitu, doctoru alu creatiunei, este „têmpulu,” si medicamentulu „uitarea.“

Têmpulu tóte le preface, si de n'ar' fi acest'a. cei mai multi muritori in desperatiunea loru ar' cadeá jertf'a amaratiunei, ce-i intimpina in viétia; de ace'a dîce intieptulu: „Nu dá ânim'a t'a intristarei, aducîndu-ti amente de cele ce potu urmá; nu uitá, cà nu este întórcere, si acestui'a nu-i vei folosí, éra tic-ti vei face reu!“

Onorabila adunare, gelnici ascultatori!

Cei mai multi cunósceti pe ericítulu abia de atunci, de candu elu s'a aflatu vietuindu si petrecîndu in jurulu nostru, si eu am dîsu mai inainte cà va vení altulu, carele î-i cunóscce mai bine viétia, de a-i face biografi'a carea merita se fia cunoscuta la publiculu atátu romanu, câtu si de alte nationalitati, pentru-cà fia-care periodu din viétia lui face o epoca mica in istoria poporului, in midiloculu carui'a a a traitu si din sinulu carui'a a esítu.

In liniamente si trasuri generali voiu amentí pe scurtu, cà elu s'a nascutu la 1839 in Almasiulu mare, comit. Aradului; tatalu-seu Georgiu Secula murí in cea mai vigorósa etate, cá preotu in Sírî'a. Miculu George a remasu in grigi'a mamei s'ale Elen'a Prodanoviciu. Acésta sermana veduva nu multu dupa ace'a s'a marítatu dupa Petru Paulu advocatu, mai târdîu oficialu in comitatulu Bihariei si apoi Zarandu, carele adoptandu pe miculu George, cá pe fiulu seu propriu, l'a datu la scól'a din Beiusiu, unde tenerulu George si-au facutu cursulu studiiloru gimnasiale cu succesu eminentu. De aici, pasindu la academi'a de drepturi din Oradea-mare, si-a terminatu totu cu succesu eminentu studiile juridice, si nu multu dupa absolvirea studiiloru juridice a pasitu pe terenulu publicu cá jude in comit. Zarandului. La an. 1864 pasindu la fericít'a casatoria cu amabil'a dsióra Judit'a Truti'a, fiic'a meritatului preotu Petru Trutia, din Cricau, au pusu primulu pasiu la intemeierea familiei s'ale adorate si

dupa-ce au facutu censur'a de advocatu cu succesu eminentu, i-s'a deschisu ast'feliu terenu de actiune mai intensiva; a ocupatu si postulu de fiscalu in acelu comitatu, care l'a si provediutu cu conscientiositate pâna la desfiintiarea comitatului, dupa care affându terenulu prea ingustu pentru vasele s'ale cunoscintie si rarulu seu talentu, s'a stramutatu in midiloculu nostru cá advocatu, si de aici incóce ni este toturoru cunoscuta activitatea s'a laboriósá pe terenulu publicu. Colegii lui advocati, tribunalu si celealalte oficiolate, ba chiar' partea inteligenta din publiculu Devei au avutu ocasiune in intervalu a vedé si a admirá la pertractari finali etc. profundele s'ale cunoscintie juridice, rarulu seu talentu oratoricu si limbagiulu perfectu in limb'a statului, pe cându limb'a s'a materna o vorbiá cu accentu dulce, si scrierile s'ale din cându in cându in foile periodice delectau pe publiculu romanu.

In recunoscinti'a acestoru merite rare, natiunea l'a distinsu in mai multe adunari cu role insemnate, intre altele memorabil'a conferintia electorala dela 1881 tiénuta in Sibiiu l'au onoratu cu legitim'a si meritat'a incredere, alegéndu-lu in comitetulu centralu electoralu. Dara cum in tîmpulu din urma disgustatu in nobilulu seu sufletu despre mersulu greoiu si póte chiar' fatalu alu lucrurilor de interesu nationalu, a inceputu a fi pesimistu, si a desperá chiar' despre o întórcere mai spre bine, cari nu puçinu au contribuitu la scurtarea dîleloru s'ale.

Acést'a este, onorabila adunare, in liniamente generali viéti'a scurta si totusi destulu de lunga pentru a disgustá sufletulu nobilu alu unui barbatu de sîntieminte precum erá fericitulul! Elu s'a stinsu si noi amu remasu. Nu ne este ertatu se ne oprimu in midiloculu drumului, care ne este trasu, cà-ci elu ne duce la civilisare, si staruindu se convingemu pe cei ce au pornitu si ei pe acestu drumu, se le aretamu, cà nu voimu se remanemu indereptu, ci uniti la unu locu voimu si asiguramu fericirea patriei dulce si scumpa pentru toti fii ei.

Onorabila adunare! Acum dupa-ce cunóscemu in trasuri generala si viéti'a omului, de care nu preste multu ne

vomu desparti, se cuvine se ne luamu ultimulu adio dela elu.

Cine are curagiulu a rostí acestu cuventu de adio, fàra de a-si scaldá ochii in lacrimi, si fàra de a i se inecá cuventulu pe buze? Acestu rolú atâtu de doiosu mi s'a venitú totu mie, care me sêmtiu atâtu de tristu atinsu in acestu momentu, si daca nu voiu scí dá espresiune sêmtiului meu de durere, apoi se fiu escusatu, cà durerea se póte mai multu sêmtí de câtu esprime.

Insusi fericitulú in viéti'a s'a cându a rostitú panegiriculu fericitului dr. Iosifu Hodosiu din acestu locu la celebrarea parastasului de 40 dîle, au lacrimatu; insusi fericitulú cându a dîsu ultimulu cuventu de adio sub goronulu din Cebea la inmormentarea nefericitului Jancu, s'au alteratu in spiritulu seu pe atunci fórte vigorosu!

Cum voiu poteá eu in positi'a mea de astadi a inecá suspinu si lacrimi de odata? Oh, acést'a nu se póte, nu pretindeti dela mine cà-ci eu nu pretindu dela nime se nu verse o lacrima de doiosa dupa scumpulu nostru amicu.

Natiune, patria, beserica, societatea in carea a traitu, si cerculu atâtu de largu alu amiciloru lui, toti voru dîce: „Adio fiule, adio amice,“ si cu unu suspinu reamintindu-i numele, se voru departá, càci ei toti mai au pe altii in loculu lui; dar' soçi'a nu mai are altu soçiu, fii nu mai au altu tata, mam'a numai are altu fiiu, unchii nu mai au pe acestu nepotu, verii si verisiórele, cumnatii si cumnatele nu mai au pe iubitulú lorú!

Dulcei soçii i remane pe buze ultimulu cuventu de „adio iubite soçiu,“ si daca mai vibrédia acolo, nu este acel'a ce-lu culegeá cu fericire de pe buzele ei cu sarutare; copilulu carele a rostitú póte mai ântâiu cuventulu „tata,“ astadi rostindu-lu i se bate ânim'a, de pare cà î-i vedi sbugnirea, dar' apoi biét'a mama, care ântaiu i-a prinsu respirarea cu dulcele sarutatu de mama in dîu'a cându l'au adusu pe lume, si mai pe urma totu ea, i au prinsu ultim'a respirare cându au esitu din lume, nu va cugetá, cà celu puçinu nu tu iubitulú meu fiiu trebuiá se inchidi ochii mamei t'ale de multe-ori scaldati in lacrimi pentru viitoriulu teu? Bucurosú ar' fí datu ea in schimbu viéti'a ei, pentru de a conservá pe cea a neuitatului ei fiiu! dar tote inza-

daru! Éra tu Dómnue! care usioredi pe cei insarcinati si mangai pe cei intristati, primesce la tine pe acest'a, care obositu de o viétia laboriósá aici pe pamentu, ne aflandu odihna, vine se-si afle repausu, si-lu asiédia in locul fericierei care ai promisualesiloru tei, si trimite darulu mangaierii asupr'a intristatei remasítie, cá cu blandétia crestinésca se póta purtá acésta amara lovitura. Vindeca ran'a sufletului loru sdrobitu, cá se nu despere, si fá cá amintirea lui se se perpetuedie in copii lui, precum fiulu teu dlu nostru Isusu Christosu au perpetuatu numele teu pe pamentu, si noi credemu cá numai tu esci Domnulu ceriului si alu pamentului unulu in veci inchinatu in sant'a Treime. Aminu.

JOANU PAPIU

protopopu in Dev'a.

O PAGINA DIN TRECUTULU INSTITUTELORU DE IVETIAMENTU DIN NASEUDU.

— *Discursu rostitu de dlu Vicariu alu Naseudului Gregoriu Moisiu cu ocasiunea centenariului infientiarei institutului militarü si a organisarei scóleloru normale din Naseudu.* —

(Fine.)

La anulu 1817 lun'a lui Augustu a fostu visitata de imperatulu Franciscu I. de pia memoria, innaltu carele insoçitu de august'a sa soçie Carolin'a a caletoritu prin Ardélu. Imperatulu vediéndu alumnii curati si frumosi a intrebatu pre colonelulu de atunci Zatezky cá fii de oficiri suntu alumnii, si a capetatu respunsu cá nu-su fii de oficiri ci de granitieri ordinari. Intra amintirea acestei visite imperatulu a donatu portretulu seu si a imperatesei institutului la a. 1818 Ast'a impregiurare a datu ocasiune la serbatórea nationala scolastica, ce se tiéneá in toti anii la 22 Iuniu, la care se adunáu preotii din tóte comunele granitiere de ambe confesiunile, oficirii si onoratorii. Serbarea se incepeá cu cultulu divinu demanétia in beseric'a parochiala gr. cat. naseudéua. Sub pontificarea vicariului concelebráu preotii, câtí aveáu locu in altariu, ceialalti stáu in despartieméntulu barbatiloru imbracati in ornatulu besericescu. La cultulu divinu se dáu salvele cu pусci si cu tréscuri si se cântá innulu poporalu. Dupa cultulu divinu se duceáu icónele imperatesci din quartirulu colonelului, unde se pastráu, in o sala de a institutului, si se asiédiáu spre vederea alumniloru si a publicului pana de cátra séra, cându éra

se duceau in cuartirulu colonelului. Doue sentirele paziu iconele in sal'a institutului. In aceea serbatore se da prandiulu pentru oficiri la colonelu, pentru preoti la cuartirulu vicariale. Alumniloru inca se pregatia unu prandiu mai bunu si de beutu se da bere ori vinu, si urma jocu nationalu. Dupa aducerea iconelor in sal'a institutului, alumnii cantau unu viersu nemtiescu a institutului si altulu romanescu. Asta serbatoria a tienutu pana la mortea imperatului Franciscu intemplata la a. 1834. Era iconele imperatesci au fostu inimicite prin insurgenti la a. 1849.

La a. 1834 avu onorea institutulu si scol'a normala a fi visitata de inalt'a S'a archiducele Ferdinandu de Este. Post'au visitate si de episcopulu Bobu (anulu nu se scie), care intre altele a donatu la alumnii mai mari pusiculitie tientuite cu fieru in loculu celoru de lemn. Asemenea la a. 1840 de Episcopulu Ioanu Leményi cu ocasiunea visitatiunei canonice in vicariatulu Rodnei in lun'a lui Iuliu intreprinsa, cu care ocasiune a visitatu si scolele din regimentu, a asistatu la esamenulu de vera a scolei normali, a impartitu premie din alu seu la scolarii mai diligenti, afara de aceea a mai donatu scolei normali inca 20 de floreni m. c.

La a. 1860 a fostu visitata scol'a normale de antaiulu episcopu alu Gherlei fericitulu Ioan Alexi, carele a facutu visitatiune canonica in tractulu Rodnei si a luat parte la examenulu scolei normali si preparandiali. La a. 1867 in lun'a lui Octobree au avutu fericirea a fi visitata scol'a normala, preparandiala si clasele gimnasiali inferiori de Escelenti'a Sa Metropolitulu Dr. Ioanu Vancea pre atunci episcopulu Gherlei. Alte visitari de persone insemnate se trecu cu vederea.

Prelanga scol'a normala in Ianuarriu 1859 s'a deschisu preparandi'a de statu in Naseudu inse gr. c. pentru dieces'a Gherlei si archidieces'a Blasiului pre spesele fondului de monturu a fostului regimentu alu II. rom., inse la a. 1868 s'a stramutatu la scaunulu episcopescu in Gherl'a, ne mai vrundu granitierii a sustiène aceea preparandia din fondulu loru menitu la desfiintierea granitiei in a l 51 pentru stipendia la tenerii granitieri, ce voiau a studia la scole mai inalte.

Dupa recâscigarea venitului din dreptulu regalului de cârcimaru la a. 1861 proprietariulu acelu dreptu au donatu $\frac{3}{4}$ pentru scopuri culturale decidiendu-se a se deschide unu gimnasiu in Naseudu si unu convictu. Gimnasiulu s'a si deschisu in 4 Octobree 1863 si la a. 1871 s'a completatu de 8 clase. Acestu gimnasiu se frecuentéza nunumai de fii fostiloru granitieri, ci in majoritate de teneri din comitatele vecine, cari absolviundu si depunendu esamenu de maturitate si cari au midilóce se ducu la universitate ori la teologia. Atatu gimnasiulu catu si scolele normali din Naseudu, Monoru si Borgo-Prundu se sustienu din fondulu scol. centralu mai inainte fondulu proventelor), asemenea scol'a de fetitie din

Naseudu si scólele triviale din Sangeorgiu, Telciu si Zagr'a totu din acestu fondu. Scólele confesionali comunali se sustienu din fondurile scolastice a loru proprie seau locali.

Gimnasiulu are unu directoru si 13 profesori, intre cari se cuprindu si catechetii, profesorulu de cantu si musica si de desen. Scól'a normala din Naseudu si cea de fetitie are unu directoru, 3 docenti, unu adjunctu, o invetiatoria si unu catechetu. Scólele normali din Monoru, B.-Prundu câte unu directoru, 2 docenti, unu adjunctu si câte unu catechetu. Cele trei scóle triviale au 2 clase cu câte doi invetiatori si unu catechetu. Afora de sup'aspecificatele scóle se mai afla inca 44 scóle nationali gr. cat. si gr. or. câte cu 3—4 despartimente si cu 1 invetiatoriu, in comune mari cu câte 2 clãsi si cu 2 invetiatori precum, in Sangeorgiu, Majeru, Rodn'a-vechia, Rodn'a-noua, Ilv'a-mica, Feldru. In scólele acestea catecheti suntu preotii locali. Pentru sustinerea acestoru scoli s'au creatu la a. 1838 din dreptulu carcãmaritului liberu de trei luni de tómnã fonduri separate, din cari se platescu invetiatorii comunali si acoperu si alte lipse scolastice.

Pâna cându a sustatu graniti'a directorele scólei normali aveá unu salariu de 300 fl. m. c. trei docenti normali câte 180 fl. adjunctulu si catechetulu câte 60 fl. Afara de ace'a mai aveáu quartire si deputatu de lemne focali. Docentii triviale trageáu câte 60 fl. m. c. si lemne focali pâna la a. 1838 cându s'au organisatu scólele germane, cându platile loru s'au duplicatu adeca suitu la 120 fl. m. c. numai celu din Monoru a trasu 150 fl.

Dupa recãscigarea regalului de carcãmaritu in propria administratiune la a. 1861 si dupa reorganisarea scólei normali din Naseudu si a scóleloru triviale, dupa prefacerea sí dupa reorganizarea scólei normali din Naseudu sí a scólei triviale, dupa prefacerea scólei triviale din Monoru si Borgo-Prundu la a. 1873 platile invetiatoriloru normalisi triviale inca s'au imbanatatítu.

Directorii normali tragu salaria de 600 fl. v. a. docentii normali tragu salaria de 500 fl. v. a. adjunctii normali tragu salaria de 400 fl. v. a. docintii triviale tragu salaria varii, — apoi remuneratiuni pentru conducerea scóleloru etc.

Prelãnga acestea emolumente au dreptu de a capatá pensiune. Docentii dela scólele poporale satesci tragu platile loru din fondurile locali unde s'au implinitu fondurile, parte si din ladile comunali unde nu ajungu fondurile scolastice. Platfile variéza dupa venite dela 60 fl. pana la 200 si 300 fl. v. a.

Salariale profesoriloru gimnasiali suntu de 900, 800, 700 fl., directorulu cu 100 mai multu si pausialu scripturisticu de 40 fl. pentru cancelari'a directorale.

Scól'a normala din Naseudu impreunata cu institutul in scurtu tẽmpu dupa deschidere la 1784/5 dãndu inbucuratóre rezultate a veaitu in mare renume, ce a indemnatu pre mai multi straini a-si

aduce pre fii sei la scól'a Naseudului in mare numeru. Dara si strainii incepura a face recensiuone buna despre asta scól'a.

In fóia vienesa dela 15 Nov. 1789 se scriá laudându scól'a si institutul, cá suboficirii sciu bine ceti, serie si vorbí limb'a germana incátu nu se cunoscu a fi valachi.

I. H. Benigni de Mildenburg secretariulu dela suprem'a prefectura a comandai militare generale din Sibiiu in schiti'a s'a statistica a granitiei ardelene dela a. 1816 lauda progresulu scólei normali si a institutului specificându cáti individi instruiti au esítu din acestea institute culturale dela a. 1784/5 pâna la a. 1815 adeca: 10 oficiri, 65 suboficiri, 11 sucrescenti (Nachrúchse), 39 gregari, 11 preoti, 8 furiri, 1 directoru norm., 1 docente normalu, 3 docenti triviali, 1 practicantu de cancelaria, adeca in treidieci de ani dela deschidere. Éra in editiunea a dóu'a dela a. 1832 arata cá din institutu si scól'a normala dupa 16 ani au esítu: 1 maioru, 9 capitani, 20 supralocotenenti, 16 locotenenti, 3 stegari, 49 preoti, 2 directori normali, 18 docinti normali.

In poemationulu despre a II legiune romana compusu de secretariulu gubernialu, demnulu barbatu Ladislau Vaida, dupa datele primite din istori'a regimentului si tiparite la a. 1830 in Oradea-mare inca aduce numele si numerul instruit. in institutu si scól'a normala: 49 preoti, 2 directori normali, 3 docenti normali, 10 docenti triviali, 1 maioru, 9 capitani, 21 supralocotenenti 16 locoten. si 3 stegari, apoi suboficiri, cantori etc. Noi incátu amu potutu aflá documente, scrisori si alte date, ce ne-au statu spre dispusetiune, amu aflatu cá scól'a Naseudéna numera intre elevii sei: 1. *Statulu militarú*: Generali 2, coloneli 4, vice-coloneli 1 maiori 11, capitani 46, supr'alocotenenti 28, locoten. 44, stegari 3, furiri 13. — 2. *Statulu civilu*: Vicecapitani distr. 3, judi adm. 7, subjudi 4, protonotari 1, assessori orf. 3, forestieri 2, magistri postali 4 — 3. *Statulu judecatorescu*: Presiedinti 3, judi regesci 6, oficiali 1, advocati 3, cancelisti 9. — 4. *Statulu sanitariu*: Doctori in medicina 8. submedici 3. 5. *Comptabilitate*: Perceptori 4, oficiali 3. 6. *Statulu preotiescu*: Canonici 1, vicari foranei 4, protopopi actuali 16, onorari 3, preoti parochi si capelani 120. — 7. *Statulu invetiatorescu*: Profesori 22 dintre acestia: doctori de teologia 4, de filosofia 4, docenti normali 22, directori 7, docenti triviali 18, poporali comunali 126. — 8. *Comerciu si meserii*: mesari 7, lacatari 6, sartori 3.

Iata rezultatele scólei normali din Naseudu in decursu de 100 ani. — Iata oper'a celoru 40 de barbati, cari au asudatu in vfi'a culturei si a invetiamentului la o insemnata parte a natiunei romane.

Se dícemu celoru ce odichnescu in sênulu pamentului: repausu liniscitu vóue, ce-a-ti asudatu in hold'a cea spinósa, cá se produceti grâu curatu! éra celoru vfi: pasiti pre carier'a calcata

de antecesorii vostri bine meritati cu curagiu si zelu, cá se bine-meritati de patria, beserica si natiune.

S'a disu mai susu, cá afora de scól'a normala din Naseudu au mai fostu si actu mai esista si scóle triviale la Monoru, B.-Prundu, Sangeorgiu, Telciu si Zagr'a. Cele dóue dela Monoru si B.-Prundu s'au prefacutu in scóle normali de 4 clási la a. 1873. Celea din Sangeorgiu, Telciu si Zagr'a s'au organisatu cu câte 2 clase si cu 2 invetiatori. Aceste scoli inca au meritulu lor, deorece ele au pregatitu pentru scól'a normala din Naseudu trecându pre a 3. si a 4. clase normala, éra acum cele trei scoli normali dau contingentu seu la gimnasiunulu din Naseudu.

Prelanga scól'a din Naseudu se deschisese si o scóla de fetitie, ce a sustatu pana la anulu 1784. Introducându-se, scól'a deschisa la 1778 cá triviala cu 2 clase, la inceputulu anului scol. 1784/5 deschidiendu-se si a trei'a clasa a incetatu scól'a de fetitie, din ce cauza nu se afla. Dara s'a redeschisu éra la a. 1826, care a fostu cercata de ficele oficiriloru si onoratoriloru din Naseudu si afara.

Ast'a scóla inca s'a organisatu, in carea se propunu obicei-tele scólei normali, éra invetiatórea ocupa elevele cu lucrurile manuali. Salariulu ei inca s'a suitu dela 150 la 300 fl v. a. Numere-lu eleveloru variédia între 40 si 50.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D I V E R S E.

Bancnotele cele vechie de 50 fl. din 25 Augustu 1866 se primescu la tóte cassele statului si la officiele de contributiune reg. *numai pana in 31 Maiu 1885*. Din 1 Iuniu 1886 se póte plati cu acele bancnote numai la cass'a centrala de statu in Bud'a-pest'a. De la acestu terminu si pana la 1 Iuniu 1888 aceste bancnote se voru primí la cassele si officiele *ce* se voru publicá la tîmpulu seu. Dela 1 Iuniu 1888 pana la 31 Maiu 1889 vechiele bancnote de 50 fl. se voru primí numai cu concessiunea ministeriului de finantie comunu ces. si reg. dobândita prin o deosebita suplica timbrata. Dupa acestu terminu apoi acele bancnote nu se voru mai primí nici cum.

Regimulu vegetarianu. — Pre un'a din colinele, cari se afla in giurulu golfului de Neapole, se afla o manastire a Camalduliloru, a carei situatiune pitorésca a facutu-o se fia renumita in lumea intréga. Tóta ocupatiunea calugariloru din acést'a manastire este rug'a si silentiulu. Regimulu lor este vegetarianu. Éca dupa profesorulu Hoesser rezultatulu acestui feliu de traiu. — „Conducatoriulu meu, care dupa esterioru si atitudine parecá a fi unu omu de 40 de ani, érá de 70; érá celu mai teneru dintre toti. Elu me asigurá cá mórtea unui Camaldulu inainte de etatea de 90 de ani érá privita cá unu fenomenu si cá unu mare numeru treceá preste etatea de 100 ani.“

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a. Imprari'a „AURORA“ p. A. Todoranu 1885.